

Beklenti Teorisinin Dış Politikadaki Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme

Sevinç ÖZTÜRK¹

Beklenti Teorisinin Dış Politikadaki Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment of Prospect Theoretical Applications in Foreign Policy

Özet

Beklenti teorisinin dış politika yapımının açıklanmasına olan büyük katkılarına rağmen, teorisinin avantajlarına kıyasla kısıtlılıkları hala tartışmalıdır. Beklenti teorisinin dış politikada karar verme konusuna uygulanabilirliği, deneysel çalışmaların genellenebilirlikten yoksunluğu konusundaki tipik konuların ötesinde de problemlidir. Bu makalede, beklenti teorisinin temel prensipleri dış politika uygulamaları ile taranarak, teorisinin dış politikada karar alma süreci üzerine olan uygulamalarındaki güçlü ve zayıf yönleri değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, karar alıcıların referans noktasının belirlenmesinin, çerçevelerinin sınıflandırılmasının ve karar alıcıların çerçeveleme ile riskli davranışları arasındaki ilişkide nedenselliğin belirlenmesinin bir kesinlik içermeyip tartışmalı olmasının, teorisinin uygulamalarındaki güvenilirliğin sorgulanmasına yol açtığı savunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beklenti Teorisi, Dış Politika, Çerçeveleme, Referans Noktası, Risk Eğilimi

Abstract

Despite the broad contribution of the prospect theory to explanations of foreign policy decision-making, its advantages relative to the limitations are still debatable. Beyond the typical problems regarding the lack of generalizability in the experimental studies, prospect theoretical applications to foreign policy decision-making processes still suffer from the theory's limitations. This study assesses the potential utilities and weaknesses of the prospect theory in its applications to foreign policy by reviewing its fundamental principles and applications. The study argues that the imprecision and controversy in the identification of decision-makers' reference points, framing and domains, and causality between the decision-makers' domain and risky behavior, still generate problems regarding the reliability of the theory in applications to risky behavior in the foreign policy.

Keywords: Prospect Theory, Foreign Policy, Framing, Reference Point, Risk Propensity

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Yaklaşık 400 yıl önce, Thomas Hobbes (1982) uluslararası ilişkilerde (IR) realist paradigmanın temelini oluşturan varsayımında, insanların rasyonel ve bencil varlıklar olmakla birlikte korkulardan sıyrılıp kendilerini sürekli güvende tutmak isteği içinde olduklarını ortaya koymuştur. Bu rasyonalite anlayışı devletlerin davranışlarını açıklamak için uluslararası ilişkiler literatüründe temel bir varsayım olarak kullanılmaya başlandı (Mearsheimer, 2001), dış politikada karar alıcıların incelenmesinde de temel alınmıştır. Ancak karar alıcıların her zaman rasyonel davrandığı anlayışı, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) eski başkanı Johnson'ın Vietnam Savaşı'ndaki kararları gibi (Houghton, 2014:157; Levy, 1992b:286; McHugh, 2016), liderlerin başarısız olacağı belirgin olan riskli politikalarını devam ettirmekteki ısrarlı davranışlarını açıklamakta yetersiz kalmıştır (Jervis, 1992). Karar alıcıların beklenen en yüksek faydasını karşılamayan riskli davranışları rasyonalite varsayımıyla çelişmekte olup (Levy, 1992a; Quattrone ve Tversky, 1988; Tetlock ve Mellers, 2002), karar alıcıların ne ölçüde ve hangi durumlarda rasyonel davrandıkları konusunda soru işaretleri doğurmaktadır (Levy, 1992a).

¹ Sevinç ÖZTÜRK, Dr. Öğretim Görevlisi. Bitlis Eren Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, sevincozturk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8227-6486

Psikologlar ve ekonomistler karar alıcıların rasyonelliğine yönelik varsayımlarında farklılaşmaktadır.² Beklenti Teorisi, tam da bu uyumsuzluğun ortasında, insanların kayıp durumlarında (loss domain veya domain of loss) daha fazla risk alan (risk-acceptant) ve risk arayışçı (risk-seeking), kazanç durumlarında (gain domain) ise daha çok riskten kaçınan (risk averse) davranışlar sergilediğini savunarak ortaya çıkmıştır (Kahneman ve Tversky, 1979). Fayda teorilerine önemli bir alternatif olarak ortaya çıkan beklenti teorisi (Kahneman, 2013; McDermott, 2001), dış politika kararlarını açıklamak için uluslararası ilişkiler disipliniinde de kullanılmaktadır (Levy, 1992b).

Bu çalışma dış politikada karar alma konusunda beklenti teorisi uygulamalarına odaklanmaktadır. Çalışma, beklenti teorisinin açıklamalarının ortaya çıkışından yaklaşık kırk yıl sonra, teorinin dış politika uygulamalarında ne kadar ilerleyebildiğini ve bu uygulamaların beklenti teorisinin eksiklikleriyle ne ölçüde baş edilebildiğini incelemektedir. Ampirik uygulamalara ek olarak (bkz., Berejikian, 2002; Butler, 2007; Farnham, 1992, 1995; Feng ve He, 2018; Haas, 2001; He ve Feng, 2013; Masters ve Alexander, 2008; McDermott, 2001; McHugh, 2016; Niv-Solomon, 2016; Perla, 2011; Rothman, 2011; Taliaferro, 2004a; Taubman, 1997), beklenti teorisinin açıklayıcı gücü ve teorinin uygulanabilirliği üzerine teorik tartışmalar da mevcuttur (bkz., Barberis, 2013; Berejikian, 1997; Bueno De Mesquita ve McDermott, 2004; Chiu ve Wu, 2011; Ert ve Erev, 2013; Jervis, 1992; Kameda ve Davis, 1990; Levy, 2003; Levy, 1992b, 1992a, 1996, 1997; McDermott vd., 2008; Mercer, 2005; Stein, 2017; Vis ve Kuijpers, 2018). Bu çalışma, teorik literatüre iki şekilde katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Birincisi, bu çalışma dış politika alanındaki başlıca beklenti teorisi uygulamalarını ayırt ederek, beklenti teorisi uygulamaları üzerine kapsamlı bir literatür taraması sunacak ve teorinin ne ölçüde sınırlı olduğunu değerlendirecektir. Bu anlamda dış politika teorileri alanında ulusal literatüre de katkı sağlanmış olacaktır. İkincisi, liderlerin çerçevelemesi (framing) ve kayıp-kazanç durumlarının belirlenmesinde konu belirginliğinin (issue salience) önemini savunmak olacaktır. Özellikle dış politika uygulamalarında liderin ve toplumun konu belirginliği çoğunlukla göz ardı edilen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma dış politika yapım sürecinin nasıl işlediği konusuna yüksek bir analitik açıklama sunan beklenti teorisinin aynı zamanda içerisinde barındırdığı bir dizi eksikliklerinin pratikte teorinin genel geçerliliğini (kısmi olarak) nasıl engellediği argümanı etrafında ilerleyecektir.

Bu çalışma dört temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş bölümünden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından, ikinci bölümde beklenti teorisinin temel prensipleri ve dış politikadaki uygulamaları anlatılacaktır. Üçüncü bölümde ise teorinin dış politika uygulamalarındaki eksik ve sınırlı yönleri bir dizi tarihsel olay ve vaka analizleri üzerinden değerlendirilecektir. Sonuç bölümünde ise teori üzerine geleceğe yönelik öngörü ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

2. Beklenti Teorisi

Kahneman ve Tversky (1979) tarafından beklenen fayda teorisine³ alternatif olarak riskli durumlar için geliştirilmiş olan beklenti teorisi, “riskli olan durumlar ile karşılaşıldığında karar verme teorisidir” (Levy, 2003: 215–216; McDermott, 2001: 15, 2004: 149). Beklenti teorisi üç ana argüman öne sürmektedir: 1) Bireyler kazanç durumlarında riskten kaçma, kayıp durumlarında ise risk arayışı eğilimine girer-

² Psikologlar ve ekonomistler rasyonel kavramı konusunda farklı seçim teorileri önerirler. Ekonomistler rasyoneliteye seçimlerin ürettiği faydalar boyutunda yaklaşırken, psikologlar rasyonel davranışın sürecine odaklanırlar (Simon, 1986: 210). Ekonomistlerin bahsedilen bu yaklaşımına maddi rasyonellik (substantive rationality) adı verilirken, psikologların yaklaşımı ise işlemsel rasyonellik (procedural rationality) olarak adlandırılmaktadır (Simon, 1976, 1986). Bu genel ayrışmaya rağmen, davranışsal iktisatçıların sosyal psikologlarla örtüşen yaklaşımları diğer iktisatçılardan daha fazladır (Samson, 2018).

³ Beklenen fayda teorisi bireylerin bilişsel süreçlerini değerlendirmez; bunun yerine, beklenen fayda teorisinin amacı kararları matematiksel çerçevede analiz etmektir. Bir diğer deyişle, fayda teorisyenlerinin amacı bilişsel süreci anlamaktan ziyade politik davranışı anlamaktır (Morrow, 1994).

ler; 2) insanların kayıplara atfettiği önem aynı miktardaki kazançlardan daha fazladır; 3) insanlar seçenekler kazanç olduğunda kesin olan seçenekleri tercih eder fakat seçenekler kayıp olduğunda olası seçenekleri tercih eder (Kahneman ve Tversky, 1979).

Beklenti teorisi karar-alma sürecini kurgu (editing) ve değerlendirme (evaluating) olmak üzere iki aşamaya ayırır (Kahneman, 2013; Kahneman ve Tversky, 1979; McDermott, 2001, 2004). Kurgu aşaması, aktörlerin teklif edilen beklentilerin ön analizini yaptığı, kodlama, kombinasyon, ayrıştırma ve iptal etme işlemlerini içerir (McDermott, 2001). Kodlama, aktörlerin çıktılarını kazanç ve kayıplar şeklinde algıladığı bilişsel bir sürece tekabül ederken; kombinasyon, aktörler tarafından teklif edilen seçeneklerin basitleştirilmesi işlemi; ayrıştırma ise seçenekler arasında risksiz bölümlerin ayrılmasını kapsayan bilişsel bir işlemdir (Kahneman ve Tversky, 1979). Tercihlerdeki sonuçların ortak olması durumunda ise, aktörler söz konusu seçeneklerden bir kısmını iptal eder (Levy, 1992a). Bu işlemler doğrultusunda, kurgu aşamasında aktörler kendi (kayıp-kazanç) durumlarını çerçeveler (McDermott, 2001). Bireyin kendi durumunu kurgu aşamasında nasıl çerçevelediği ise nihayetinde o bireyin karar alma sürecini etkiler.

Beklenti teorisinin dört temel ögesi vardır: referans bağımlılığı (reference dependency), azalan duyarlılık (diminishing sensitivity), kayıptan kaçınma (loss aversion) ve olasılık ağırlıklandırma (probability weighting) (Chiu ve Wu, 2011; Levy, 2003). Referans bağımlılığı insanların kendi durumlarını referans noktalar Probability weighting ına bağlı olarak kayıp veya kazanç durumu olarak çerçevelediğini ve olası kayıp ve kazançlarına da bu çerçevelenmeye göre bir değer verdiğini gösterir (Ert ve Erev, 2013; Kahneman, 2013; Kahneman ve Tversky, 1979; Levy, 1996; Tversky ve Kahneman, 1981, 1986).

İkinci olarak, azalan duyarlılık kavramı ise bireylerin kayıp ve kazançlara yönelik duyarlılıklarındaki farklılaşmaları belirtir (Kahneman, 2013: 282). Beklenti teorisi bir bireyin kazanç ve kayıplara yönelik duyarlılığının kazanç ve kayıpların sıfır değerine yakın olup olmamasına göre değişiklik gösterdiğini iddia eder. Daha somut bir ifadeyle belirtmek gerekirse, insanlar yüz liranın faydasına ellerinde hiçbir şeyleri yoksa hâlihazırda ellerinde yüz liralari varken olduğundan daha fazla değer verirler.⁴

Üçüncü olarak, beklenti teorisi bireylerin kayıplara (az veya çok fark etmeksizin) aynı miktardaki kazançlardan daha fazla duyarlılık gösterdiğini ileri sürer (Barberis, 2013). Bir başka ifadeyle, “kayıplar kazançların memnun ettiğinden daha fazla incitmektedir” (Levy, 1996: 181). Bu sebeple, insanlar kazanmaktan daha fazla kaybetmemekle ilgilidirler. Somut bir örnek ile ifade etmek gerekirse, yüz lira kaybetmenin inciticiliği aynı miktarı kazanmanın getireceği sevincin önüne geçer. Böylece insanlar kayıp olasılığı olan durumlarda kayıplarını tazmin etmek için risk arayışında olurken, kazanç olasılığı olan durumlarda da riskten kaçınma eğiliminde olurlar. Buna da yansıma etkisi denir (Kahneman ve Tversky, 1979: 268).

Beklenen fayda teorisinde olduğu gibi beklenti teorisinin olasılık ağırlıklandırma ilkesi de karar alıcının karar ağırlığını hesaplarken çıktı değerlerini çarpıtığını söyler. Ancak beklenti teorisinde, beklenen fayda teorisinden farklı olarak, belirsizlik ve muğlaklık gibi diğer faktörler de karar ağırlığını etkiler.⁵ Buna göre, insanlar kesin gördükleri sonuçlara olası gördükleri sonuçlardan daha fazla ağırlık verir. Buna da kesinlik etkisi denir (Kahneman ve Tversky, 1979: 265).

Son olarak, insanların karar alma sürecinde ihtimal etkisi de bulunmaktadır. Bu etkiye göre “kazanma ihtimalinin olduğu ancak kazanmanın olası olmadığı durumlarda birçok insan daha fazla kazanç getirebilecek seçeneği tercih eder” (Kahneman ve Tversky, 1979: 267). Beklenti teorisine göre olasılık ağırlıklandırma fonksiyonu beklenen fayda teorisinin varsaydığı gibi doğrusal değildir (Levy, 1992b: 181; Linde ve

⁴ Marjinal fayda kavramı ile ilişkilidir: “İlk yenen çörek her zaman beşincisinden daha lezzetlidir” (McDermott vd., 2008: 337).

⁵ Vis ve Kuijpers (2018) beklenti teorisi uygulamalarından birçoğunun beklenti teorisinin olasılık ağırlıklandırma kavramının üzerinde durmadıklarını, hatta bunun yerine aktörlerin durumlarını ve risk eğilimlerini yaklaşık olarak kullandıklarına dikkat çeker.

Vis, 2017: 104; Vis ve Kuijpers, 2018: 578). Somut bir örnek ile ifade etmek gerekirse, karar verme sürecinde riski yüzde elli oranından yüzde sıfıra düşürmek, riski yüzde yüz oranından yüzde elli oranına düşürmekten daha anlamlıdır.

2.1. Beklenti Teorik Uygulamalar

Evrimsel temelleri olan ve bireyin risk altında karar verme sürecine analitik bir açıklama sunan beklenti teorisi (McDermott vd., 2008) köklerini insan doğasından alır (Jervis, 2004). Bu yönüyle, beklenti teorisi insandan kaynaklanan tüm kriz durumlarına uygulanabilir. Uluslararası ilişkilerde beklenti teorisi genellikle savaş (Niv-Solomon, 2016; Rothman, 2011), çatışma (Farnham, 1995; Levi ve Whyte, 1997), pazarlık (Butler, 2007) ve müzakere gibi güvenlik çalışmaları konularına odaklanmıştır (Levy, 2003). Son dönemdeki girişimler teorinin iş birliği (He ve Feng, 2013) ve barış (Manis, 2015) konularına da uygulanabildiğini göstermektedir.

Beklenti teorisinin dış politikada karar verme üzerine olan birçok uygulaması tek başına beklenti teorisine dayanmakta olup (bkz. Farnham, 1995; Haas, 2001; Levi ve Whyte, 1997; McDermott, 2001), karar alıcının referans noktasının mevcut durum (statüko)⁶ olarak belirlenmesi ön yargısından mustarıptir. Daha güncel uygulamalar diğer dış politika teorilerini de beklenti teorisine eklemiştir. Böylece bu uygulamalar daha zengin bir açıklama elde etmeye ve referans noktasının belirlenmesindeki zorluklarla bu şekilde başa çıkmaya çalışmıştır (bkz., Chan, 2012; Feng ve He, 2018; He ve Feng, 2013; Kanner, 2004; Masters ve Alexander, 2008; Perla, 2011; Rothman, 2011; Taliaferro, 2004a). Ancak, uygulamalarda gerçek hayattaki belirli bir referans noktasını dâhil etmek ve riskli dış politika kararlarının alınmasının arkasındaki nedenleri açıklamak aşamasında hala kısıtlılıklar mevcuttur.

2.1.1. Beklenti Teorisi ve Teorinin Dış Politika Davranışlarındaki Uygulamaları

Beklenti teorisi dış politikadaki riskli eylemlere analitik açıklamalar getiren teorilerden birisidir. Beklenti teorisinin ilk uygulamaları mevcut durum (statüko) ön yargısından etkilenmiştir.⁷ Karar alıcıların referans noktasını statüko seviyesi olarak tanımlayan bu çalışmalar karar alıcının statüko seviyesinden uzaklaşmasının maliyetini kayıp, statüko seviyesinden ayrılmasının faydasını ise kazanç olarak tanımlar. Bu nedenle, bu çalışmaların devletlerin karar alıcılarının mevcut statükoyu korumaya fazla ağırlık verdiği ve herhangi bir olası kayba karşı uluslararası alanda statükoyu korumaya kendi pozisyonlarını yükseltmekten daha anlamlı bir çaba harcadığını açıklamaya çalıştıkları dikkat çekmektedir (Levy, 2003; Levy, 1992b, 1996, 1997).⁸ Ancak, beklenti teorisinin dış politika uygulamalarında referans noktasının her durumda statüko seviyesi olarak düşünülmesi karar vericinin gerçek referans noktasının belirlenmesi hususunda yanlış hükme varılması olasılığını içerebilir.

Beklenti teorisinin dış politikadaki ilk uygulamalarını ortaya koymaya yönelik olarak yazılmış metinlerin önemli bir kısmı statükoyu referans noktası olarak almıştır (bkz., Farnham, 1992; Haas, 2001; Levi ve Whyte, 1997; McDermott, 2001). Bu bağlamda teorinin uyarlanmaya çalışıldığı uygulamalardan biri, eski ABD başkanı Carter'ın İran Rehineler Krizi'ndeki kurtarma operasyonu üzerinedir. Carter, bu kurtarma operasyonunda İran'da rehin alınan elli üç Amerikan askerinin kurtarılması için uygulanabilecek politikalar arasından en riskli eylem olmasına rağmen askeri bir kurtarma operasyonuna girişmiştir (McDermott, 2001: 45–75). McDermott (2001) bu krizde alınan kararları analiz ettiği çalışmasında, Carter'ın bu olaydaki referans noktasının statüko seviyesi olduğunu ve bunun da Carter'ın devam eden krizi

⁶ Bu makalede mevcut durum ve statüko kavramları aynı anlamda, dönüşümlü olarak kullanılmıştır.

⁷ Levy (1997) statüko ön yargısının aslında statüko ön yargısından ziyade bir referans noktası ön yargısı olduğunu söyler çünkü Levy (1997)'ye göre bireyler her zaman statüko seviyesini referans almaz, bazen de arzu ve beklenti seviyesini referans alırlar.

⁸ Levy (1997)'nin de savunduğu üzere bu varsayım savunmacı realizmde de görülmektedir.

bir kayıp olarak algılamasına yol açtığını söyler. Bir başka çalışmada Farnham (1992) da, eski ABD başkanı Roosevelt'in Münih Krizi'ndeki riskli eyleminde mevcut durumundan kayıp olarak algıladığı için bir çerçeve (framing) değişikliğine gittiğini savunur. Bu uygulamalara ek olarak, Haas (2001) da eski ABD başkanı Kennedy'nin Küba Füzelere Krizi'ndeki referans noktasını statüko olarak belirler. Buna göre, Kennedy hem iç siyasette hem de uluslararası politikada kaybetmekteyken statükodan uzaklaşmıştır ve statüko değişikliğini kabul etmemiştir (Haas, 2001).

Teorinin dış politika uygulamalarındaki ilk örnekleri statüko seviyesini referans noktası olarak aldıkları için, bu çalışmalar liderlerin statükodan uzaklaştıkça kayıp durumuna düştüklerini savunurlar (Farnham, 1992; Haas, 2001; Levi ve Whyte, 1997; McDermott, 2001). Örneğin, McDermott (2001: 45–75) başkan Carter'ın kurtarma operasyonuna devam etmeye karar verdiğinde hâlihazırda kayıp alanında olduğunu söyler, çünkü o esnada elli üç Amerikalı İran'da rehin olarak tutulmakta, İslamcılar Carter ile müzakere etmeyi reddetmekte, Carter'ın tekrar seçilmek için yürüttüğü seçim kampanyası iyi ilerlemekte ve sonuç olarak Carter'ın hem uluslararası hem de iç siyasetteki prestiji düşmektedir. Farnham (1995: 45–71) da Roosevelt'in çerçevelemesinin iki olay sonucunda kayıp durumuna doğru evrildiğini söyler: Hitler'in uzlaşmaya yanaşmayan tavrı Hitler'in engellenemediği takdirde gerçekten bir savaşın gerçekleşeceği konusundaki beklentileri arttırmıştır. Roosevelt'in iç siyasetteki kaybı Godesberg'deki toplantının ardından artarken Avrupa'daki savaşı ABD için de bir kayıp olarak görmeye başlaması, Roosevelt'in çerçevesini kayıp durumu yönünde değiştirmiştir (Farnham, 1992, 1995). Beklenti teorisinin Küba Füzelere Krizi üzerine olan uygulamasında, Haas (2001) da hem Krusçev'in Küba'ya füzelere gönderdiğinde hem de Kennedy'nin buna cevabında kayıp alanlarında olduklarını, çünkü her iki liderin de uluslararası ve iç siyasetteki maliyetlerden etkilenerek statükodan uzaklaştıklarını tanımlar.

Beklenti teorisi bireylerin kayıp alanlarındayken risk arayışı içine girdiklerini öngörür. Bu doğrultuda, teorinin dış politikaya ilk uyarlamaları da liderlerin kayıp alanlarındayken risk arayışı içine girdiklerini göstermektedir. Örneğin, Farnham (1992) Roosevelt'in Münih Krizi'ne tepkisinde nasıl risk arayışına girdiğini iki aşamada inceler. Buna göre, 13 Eylül'den 22 Eylül'e kadar Roosevelt bir savaş olacağına inanmıyordu çünkü Fransız ve İngilizlerin Hitler'e karşı koyamayacağına inanmaktaydı; bu yüzden de Roosevelt müdahale etmemeyi seçer. 23 Eylül'den 29 Eylül'e kadar olan ikinci aşamada ise, savaşın olacağına dair beklentiler hızla artar ve dolayısıyla Roosevelt de savaşı ABD'ye karşı bir tehdit olarak görmeye başlar. Böyle bir kayıp durumuna düşen Roosevelt riski kabul ederek müdahale etmeye karar verir (Farnham, 1992).

Eski ABD başkanı Carter da İran Rehineler Krizi'nde durumu statüko seviyesine geri çevirebilmek için seçenekleri arasında en risklisi olan kurtarma operasyonunu seçmiştir (McDermott, 2001). McDermott (2001), bu krizde kurtarma operasyonunun başarılı sonuçlandığı takdirde fazladan getirilerinin de olacağını, ancak başarılı olmadığı takdirde en yüksek maliyeti getireceğini ileri sürer. Buna bağlı olarak da, Carter hâlihazırda kayıp alanındadır, bu yüzden de riski kabul eder ve Tablo 1'de görüleceği üzere en riskli seçenek olan kurtarma operasyonunu seçer (McDermott, 2001):

Tablo 1. Carter'ın İran Rehineler Krizi'ndeki Seçenekleri

Seçenekler	Kararlar	Çıktılar	Riskler
1. Seçenek	Hiçbir şey yapma	Çok düşük olumlu sonuç	En düşük risk
2. Seçenek	Politik ve ekonomik yaptırımlar uygula	Düşük olumlu sonuç	Daha fazla risk
3. Seçenek	Kurtarma operasyonu düzenle	En geniş olumlu sonuç ve statükoya ek kazanç	En yüksek risk

4. Seçenek	Limanları mayınla veya ablukaya al	Olumsuz sonuç 2. seçenektен daha anlamlı	Yaptırımlardan daha riskli fakat kurtarma operasyonundan daha az riskli
5. Seçenek	Orduyla topyekûn karşılık ver	4. seçenektен daha az olumlu sonuç	Ablukayla aynı negatif riskler

Kaynak: McDermott, R. (2001). Risk-Taking in International Politics: Prospect Theory in American Foreign Policy. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Tablo 2 27 Ekim’de ABD’nin Sovyetler’in Küba’ya yerleştirdiği füzeleri keşfetmesinin ardından Kruşçev’in ABD’ye teklifine karşı Kennedy’nin seçeneklerini göstermektedir (Haas, 2001). ABD’nin bu keşfi Kennedy’yi hemen kayıp alanına sokmuştur. Bunun sonucunda, Kennedy kaybını tazmin etmek ve statükoya dönebilmek için seçenekler arasından en risklisi olan 3. Seçeneği seçmiştir (Haas, 2001: 264).⁹

Tablo 2. Kennedy’nin Küba Füze Krizinde Kruşçev’in Teklifine Karşı Seçenekleri

Seçenekler	Karar Seçenekleri	Çıktılar	Riskler
1. Seçenek	Kruşçev’in teklifini kabul et	Problemi çözebilir	Riskli değil: Türkiye’deki füzeler çekilebilir
2. Seçenek	Teklifi reddet ve hemen Küba’ya karşı bir askeri operasyon uygula	Gerçek problemi çözmez	Çok riskli: NATO’ya zarar verir
3. Seçenek	Daha iyi bir teklif için askeri operasyon tehdidi yap	Statüko ve ekstra kazanç	Oldukça riskli: SSCB ile çatışmayı artır ve NATO’ya zarar verir

Kaynak: Haas, M. L. (2001). “Prospect Theory and the Cuban Missile Crisis”. International Studies Quarterly, 45(2): 241–270.

2.1.2. Beklenti Teorisini Diğer Dış Politika Teorileriyle Bütünleştiren Uygulamalar

Beklenti teorisi savunmacı realizm, neo-klasik realizm (He ve Feng, 2013), risk dengesi teorisi (Taliaferro, 2004a, 2004b), operasyonel kod analizi (Feng ve He, 2018) ve pazarlık teorisi (Butler, 2007; Kanner, 2004) gibi dış politikaya uygulanan diğer karar alma yaklaşımlarıyla da bütünleştirilmiş, kamuoyu ve grup gibi çeşitli analiz birimlerine uygulanmıştır (Levi ve Whyte, 1997; McHugh, 2016; Perla, 2011). Beklenti teorisinin uluslararası ilişkiler ve dış politika alanında özellikle de realist paradigmaya eklenmesi oldukça yaygındır. Büyük güçlerin ve liderlerinin kaybetme olasılıklarının yüksek olduğu durumlarda riskli diplomatik ve askeri davranışlar sergilemesi realizmin ve beklenti teorisinin sık sık ana konusu olmuştur (Taliaferro, 2004b). İsrail’in eski başbakanı Olmert’in Temmuz 2006’da gerçekleşen Hizbullah saldırısına karşılığı (Niv-Solomon, 2016), Kuzey Kore’nin provokatif nükleer kamu politikası (He ve Feng, 2013) literatürde bu tarz riskli diplomatik ve askeri davranışlara örnek oluşturmaktadır. Beklenti teorisinin uluslararası ilişkilerin diğer teorilerine eklenmesi statükodan ziyade farklı referans noktalarının belirlenmesini amaçlar ve referans noktası, kayıp durumu ve riskli kararlar arasında daha belirgin bir nedensel

⁹ Haas (2001: 251) aynı zamanda ABD’nin Küba’da Sovyet füzelerini keşfettikten sonra Kennedy’nin cevabını da inceler. Ancak, Haas (2001) beklenti teorisinin Kennedy’nin kararını açıklasa da kayıp durumunda aşırı risk alındığı varsayımını tamamen açıklamadığını söyler.

ilişki kurar. Beklenti teorisini diğer teorilerle bütünleştiren uygulamalar bu yönüyle erken dönemdeki uygulamalardan farklılık göstermektedir.

Beklenti teorisinin diğer uluslararası ilişkiler teorilerine entegre edilmesiyle uygulamalarda statüko seviyesinden ziyade karar vericilerin arzu edilen ve beklenti seviyeleri referans noktası olarak kullanılmaya başlanmıştır (He ve Feng, 2013; Niv-Solomon, 2016; Taliaferro, 2004a). Bu alandaki en etkili çalışmalardan birinde Taliaferro (2004a), Japonya'nın 1940-1941'deki savaş kararlarını analiz ettiği çalışmada savunmacı realizm ile beklenti teorisinin varsayımlarını sentezleyerek risk dengesi teorisini geliştirir. Taliaferro (2004a) Japonya'nın beklenti seviyesinin 'Doğu Asya düzenini yaratmak' olduğunu ve bu beklentinin de referans noktası olduğunu söyler çünkü Japon karar alıcıları ancak bu şekilde uluslararası ünlerini koruyabileceklerine inanmaktadır. Aynı zamanda, güncel literatürde beklenti seviyesine ek olarak arzu seviyesi de referans noktası olarak kullanılmıştır. Örneğin, Niv-Solomon (2016), Olmert'in Temmuz 2006'daki Hizbullah saldırısına karşı kararında referans noktasının Olmert'in statüko seviyesi değil de, Olmert'in arzu seviyesi olduğunu söyler. Olmert Hizbullah'ın İsrail Güvenlik Güçlerine yönelik saldırısından sadece üç ay önce seçilmiş ve saldırıyla birlikte kendini bir krizin tam ortasında bulmuştur; bu yüzden de Olmert mevcut durumu devam ettirmek için değil, sınırdaki kalıcı barışı sağlayarak krizle başa çıkma arzusu içindedir (Niv-Solomon, 2016). Bir başka çalışmada He ve Feng (2013) beklenti teorisini neo-klasik realizme entegre ettikleri çalışmada Beklenti Teorisinin Siyasi Meşruluk Modelini geliştirmiş ve bu modeli ittifak oluşturma, diplomasi ve çatışma gibi farklı alanlara uygulamışlardır. He ve Feng (2013) bu modellerinde liderlerin referans noktalarının onların siyasi meşruluğunda (iç veya uluslararası siyasette olmaları fark etmeksizin) bir meydan okumayla karşı karşıya olup olmadıklarına göre tanımlandığını belirtirler (He ve Feng, 2013).

Karar alıcıların referans noktasını beklenti ve arzu seviyeleri olarak kullanan güncel birçok çalışmada karar alıcıların beklenti ve arzu seviyelerinden uzaklaştıklarında kendilerini kayıp durumunda algıladıklarını savunulmuştur (He ve Feng, 2013; Niv-Solomon, 2016; Taliaferro, 2004a). Örneğin, Japon karar alıcıları beklenti seviyeleri yüksek olduğu için (statükodan bile daha yüksek) 1940-1941 kararlarında, kendilerini kayıp alanında algılarlar (Taliaferro, 2004a). Bir başka vaka analizinde de, Kuzey Kore lideri Kim Jong-il'in kendini kayıp durumunda gördüğü çünkü iç veya uluslararası siyasette kendi iktidarına karşı meydan okuma algıladığı gösterilmiştir (He ve Feng, 2013). İsrail vakasında da, Olmert seçilmesinden üç ay sonra Hizbullah İsrail Güvenlik Güçleri'ne saldırınca kendini krizin tam ortasında bulmuş ve Olmert'in arzu seviyesi sınırdaki barışı sağlamak, korumak ve devam ettirmek olduğu için kayıp durumuna düşmüştür (Niv-Solomon, 2016).

Tablo 3. Saldırı Sonrası Olmert'in Hizbullah'a Karşı Seçenekleri

Seçenekler	Davranış Seçenekleri	Çıktılar	Riskler
1. Seçenek	Diplomatik baskıyla çevreleme	Statükoyu kazancı	En az riskli
2. Seçenek	Kısıtlı Askeri saldırı	Statükoyu kazancı	Düşük risk
3. Seçenek	Güçlü Misilleme saldırısı	Statüko kazancı ve ekstra kazanç	En yüksek risk

Kaynak: NIV-SOLOMON, A. (2016). "When risky decisions are not surprising: An application of prospect theory to the Israeli war decision in 2006". Cooperation and Conflict, 51(4): 484-503.

Teorinin güncel uygulamaları liderlerin arzu seviyesi ve kayıp-kazanç durumları ile riskli davranışları arasında önceki uygulamalara göre daha belirgin bir nedensel ilişki ortaya koymaktadır (He ve Feng, 2013; Niv-Solomon, 2016; Taliaferro, 2004a). Liderler kayıp alanlarındayken risk arayışı içindedir. Güncel

çalışmalar liderlerin statükonun kaybı dışında hangi koşullarda kayıp durumunda ve risk arayışında olduklarını da incelemişlerdir (He ve Feng, 2013; Niv-Solomon, 2016; Taliaferro, 2004a). Örneğin, bu durumlardan biri liderin daha yüksek bir uluslararası statü ve prestij elde etme isteği içinde olmasıdır. Taliaferro (2004a) Japon liderlerin algıladığı göreceli güç ve uluslararası statü kaybının onları 1940-1941 diplomatik ve askeri stratejilerinde yüksek risk arayışına ittiğini söyler. Örneğin, Japon liderler Çin'de kaybedilmek üzere olan bir savaşa kaynaklarını yatırmış, Japonya'nın Güney Doğu Asya'ya yayılmasına sebep olmuş, Kuomintang (KMT)'a silah transferini engellemek için askeri güç uygulamış ve ABD'ye karşı savaşa karar vermiştir. Bu eylemler Japon liderler için riskli ve maliyetli olmasına rağmen, uluslararası prestij isteği onları risk kabul eden davranışlar sergilemeye yöneltmiştir (Taliaferro, 2004a).

Tablo 4 Kuzey Kore'nin riskli nükleer politikasını He ve Feng (2013)'in siyasi meşruiyet olasılık modeline göre göstermektedir. Tablodaki örnekte, Kim Jong-il yüksek riskli alternatifi seçmiştir çünkü kendisi hastalığından ve olası halefiyetinden dolayı kayıp durumundadır. Yüksek riskli olan seçenek Kim Jong-il'in iç politikadaki kontrolünü kolaylaştırabilir ve siyasi meşruluğunu devam ettirebilirdi çünkü riskli seçenekler onun kendisini güçlü lider olarak sunmasına sağlardı (He ve Feng, 2013). Kim Jong-il öldüğü zaman oğlu Kim Jong-un iktidarı ele geçirmiştir ve Kim Jong-un'un da gücünü konsolide etmek istediğinde riskli seçenekleri tercih ettiği görülmektedir (He ve Feng, 2013).

Tablo 4. Siyasi Meşruluk Modeline göre Kuzey Kore'nin Nükleer Politika Tercihleri

<i>Seçenekler</i>	<i>Davranış Seçenekleri</i>	<i>Çıktılar</i>	<i>Riskler</i>
1. Seçenek	Gizli ve aldatıcı bir biçimde nükleer silah üretme	Statüko kazancı	Minimum riskler
2. Seçenek	Açıkça ve provokatif bir biçimde nükleer silah üretme	Statüko kazancı ve ekstra kazanç	Yüksek risk

Kaynak: He, K. ve Feng, H. (2013). Prospect theory and foreign policy analysis in the Asia Pacific : rational leaders and risky behavior (1st ed.). New York: Routledge.

3. Beklenti Teorisinin Uluslararası İlişkiler Uygulamalarına Eleştiriler

Teorinin deneysel temellerinden kaynaklanan birtakım zayıflıklara ek olarak, dış politikada karar verme mekanizması üzerine uygulanabilirliğinde de kısıtlılıklara mevcuttur (Boettcher, 2004; Vis ve Kuijpers, 2018). Bu kısıtlılıklar aşağıda beklenti teorilerinin temel öğeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

3.1. Referans Noktaları ve Referans Bağımlılığı

Referans bağımlılığı beklenti teorisinin başlıca unsurlarından biridir (Ert ve Erev, 2013; Kahneman, 2013; Kahneman ve Tversky, 1979; Levy, 1996; Tversky ve Kahneman, 1981, 1986). Beklenti teorisinde liderlerin referans noktaları liderlerin kararlarının bir navigasyonu gibidir. Bu bağlamda, liderlerin kararlarının nedenlerini ortaya çıkarmak için referans noktalarının tam ve doğru olarak belirlenmesi oldukça önemlidir. Gerçek referans noktasını tanımlamak ise derinlemesine analiz gerektiren bir iştir çünkü karar alıcıların referans noktası genellikle psikolojik analizi gerektirir.

Beklenti teorisinin güncel uygulamalarında açıkça belirtildiği gibi, siyasi liderlerin referans noktaları statüko seviyesi olabildiği gibi (Farnham, 1992; Haas, 2001; Levi ve Whyte, 1997; McDermott, 2001) arzu seviyesi ve beklenti seviyesi de olabilir (He ve Feng, 2013; Niv-Solomon, 2016; Taliaferro, 2004a). Teorinin dış politika alanındaki ilk uyarlamaları statükoyu referans noktası olarak kabul ederken, bazı liderlerin statükoyu korumanın da ötesinde daha yüksek başarıları arzuladıkları gözlenmiştir.¹⁰ Ancak, referans

¹⁰ Literatürde defalarca önemi vurgulanmasına rağmen referans noktası veya çerçeveleme konusunda hala güçlü bir teori bulunmamaktadır (Levy, 1992a, 1992b, 1996).

noktasını beklenti, memnuniyet ve arzu seviyesi olarak belirlemek öznellik problemini içermektedir çünkü beklenti, memnuniyet ve arzu seviyeleri sadece yapısal durumlara bağlı olarak değil, bireylerin karakterlerine, arzularına ve özgüven seviyelerine bağlı olarak da farklılık göstermektedir (Mercer, 2005).¹¹

Bireyler kendileri dahi gerçek duygularını tam ve doğru olarak anlayamazken onların arzularından, duygularından, sezgilerinden ve hislerinden memnuniyet seviyelerini belirlemek oldukça karmaşık ve zorlayıcıdır (Mercer, 2005). Örneğin, yukarıda bahsedilen uygulamalardan birinde, McDermott (2001: 45–75) mevcut durumu Carter'ın referans noktası olarak belirleyerek, Carter'ın mevcut durumuna (statükoya) dönmek için riskli olan eylemi seçtiğini göstermiştir. Ancak, Carter'ın referans noktası statüko seviyesi yerine arzu seviyesi de olabilir. Yani Carter kurtarma operasyonunu bir fırsat olarak kullanmış, kendini kahraman gösterip hissederek durumdan yararlanmış, dolayısıyla iç politikadaki kazançları arzulamış da olabilir (Levy, 1992b: 295). Bu durumda referans noktası statüko seviyesi değil arzu seviyesi de olabilmektedir. Referans noktasının beklenti, memnuniyet ve statüko seviyeleri arasından yanlış belirlenmesini önlemek için beklenti teorisinin uygulamaları aktörlerin duyguları, sezgileri ve arzularına dayalı olarak potansiyel, alternatif ya da rakip referans noktalarını inceleyerek elemek durumundadır. Güncel çalışmalardan birinde Ransom (2018) korku ve güven gibi sosyal psikoloji değişkenlerini de beklenti teorisine entegre etmiş ve bu değişkenleri beklenti teorisiyle birlikte 1. Dünya Savaşı'nın başlaması, devamı ve sonunu açıklamak için uygulamıştır. Ransom (2018) korku ve güven duygularının siyasi veya askeri liderin başarısız olacağı olası olan riskler almasına sebep olduğunu söyler. Örneğin, 1. Dünya Savaşı'nın başında, Alfred von Schlieffen'in özgüveni onun kararlarını etkilerken, Helmuth von Moltke'un kararları da kendisinin Rusya ve Almanya arasındaki iki cephe savaşındaki korkusundan etkilenmiştir (Ransom, 2018: 55–56). Ransom (2018)'un bu çalışmasında liderlerin referans noktasını belirlemek için sosyal psikoloji değişkenlerini kullanması literatüre katkı sağlamış olmakla birlikte, çalışmada korku ve güven duygularının liderin referans noktasını ve çerçevesini ne zaman ve nasıl belirlediği tam anlamıyla tartışılmamıştır.

Güncellenmiş statükoyu takip edebilmenin zorluğu da referans noktası ile ilgili bir diğer problemi oluşturmaktadır. Eğer karar verici halihazırda kayıp alanında ise ve kaybetmeye devam ediyorsa, yeni statüko değişebilir (Levy, 1992b: 294). Lider her kaybettiğinde yeni bir mevcut durum ortaya çıkar ve statüko değişir. Peki bu bağlamda karar alıcının referans noktası ne olur? Karar alıcı yeni statükoyu mu yoksa eski mevcut durumu mu referans noktası olarak alır? Dahası, karar alıcının eski statükosu onun arzu seviyesi mi olur? Eğer durum böyle ise, karar alıcı yeni statükoya göre mi yoksa arzu seviyesine (eski statüko) göre mi davranacaktır? Levy (1996: 184)'nin söylediği gibi buradaki esas problem statüko veya yeni statüko değildir; asıl kritik olan karar alıcıların yeni kayıplara alışıp, onları normalleştirip normalleştirmediğidir. Örneğin, Haas (2001) Kennedy'nin Küba Krizi'nde statükodan uzaklaştıkça hem iç politikada hem de uluslararası alanda açıkça kaybetmekte olduğunu, ancak Kennedy'nin statüko değişikliğini kabul etmediğini söyler. Kennedy'nin yeni mevcut durumu yeni normal olarak kabul etmeye direnç göstermesi Kennedy'nin referans noktasını yeni statüko olarak güncellemediğini gösterir. Münih Krizi'nde Roosevelt de Godesberg'deki toplantının ardından Avrupa'daki savaş ABD için bir kayıp olarak görmeye başladığında referans noktasını yeni statüko olarak güncellememiştir (Farnham, 1995). Ancak bu uygulamalarda, Kennedy ve Roosevelt'in referans noktalarını yeni statüko olarak güncellemeyip, eski statükoya bağlı kalmalarının nedenleri tam ve açıkça belirtilmemiştir. Aslında bu sorunun cevabı ise psikoloji literatüründeki kayıp çerçevesinin insanların zihninde kazanç çerçevelerinden daha uzun kaldığı argümanında yatar (Ledgerwood ve Boydston, 2014). Yine de, beklenti teorisinin dış politika uygulamalarının karar alıcıların referans noktalarını neden ve nasıl yeni statüko olarak güncellemediklerini ve hala eski statükoyu hedeflediklerini göstermeleri gerekir. Dahası, beklenti teorisi uygulamaları kayıp çerçeveleri-

¹¹ Ancak bu problem beklenti teorisine özel değildir. Aynı zamanda fayda teorilerinde de önemlidir çünkü duygular faydaları veya subjektif olasılıkları etkileyebilir.

nin dış politikadaki karar alıcıların zihninde ne kadar zaman ve ne zamana kadar kaldığı konusuna değinmemektedir. Bu bilgi olmadan alanda çalışanların eski ve güncellenmiş statükoyu ayırt etmesi ve gerçek referans noktasını belirlemesi oldukça zor görünmektedir.

Bunların yanı sıra, arzu seviyesinin referans noktası olarak kullanılmasının gerçek referans noktasının belirlenmesinde problemlere neden olduğu görülmektedir. Bu konudaki literatür taramasında Mercer (2005:5-6) “var olan statükoya olan memnuniyetsizliğin yeni statükoya olan bir arzudan nasıl ayırt edileceği her zaman net değildir” diye belirtmektedir (5–6). Taliaferro (2004a), Japon liderlerin kararlarını analiz ettiği olay analizinde, Japon liderler her ne kadar statükoyu önemseseler de, beklenti seviyelerinin Doğu Asya’da yeni bir düzen yaratmak olduğunu savunmuştur. Bu uygulamada, Japon karar alıcılar statükodan uzaklaştıkları için değil, arzu seviyelerinden uzakta oldukları için kayıp durumundadırlar. Bir diğer uygulamada bahsedilen İsrail başbakanı Olmert de hâlihazırda kayıp durumunda olarak, hem statükodan hem de arzu seviyesinden uzaktadır (Niv-Solomon, 2016). Halbuki, beklenti ve arzu seviyeleri statüko seviyesini de kapsamaktadır. Olmert’in durumunda olduğu gibi liderler arzu ve beklenti seviyesine ulaşabilmek için mevcut durumdan kaybettiklerini de kurtarmalıdır. Karar alıcılar hem mevcut durumdan hem de arzu seviyesinden uzakta olduklarında, karar alıcının mevcut durum seviyesine döndükten sonra bile risk arayışı içinde davranması gözlemlenemediğinde, karar alıcının risk arayışı içinde davranmasının nedeni olarak arzu seviyesinin gösterilmesi yanlış bir değerlendirmeye yol açabilir.

3.2. Çerçeveleme ve Kayıp-Kazanç Durumları

Beklenti teorisinin bir diğer ögesi ise karar alıcıların kayıp-kazanç durumlarıdır. Liderler referans noktalarına bağlı olarak kendilerini kayıp veya kazanç durumunda algırlar. Ancak, dış politika uygulamalarında özellikle de kamuoyunun ve liderlerin konu belirginliği bilinmediğinde ve dinamik ve interaktif uluslararası ilişkiler ortamının içinde analiz birimlerinde karmaşıklık olduğunda, kayıp-kazanç durumlarının sınıflandırılması problemlili gözükmektedir.

Beklenti teorisinin dış politikaya uyarlamalarında liderin konu belirginliği faktörü çoğunlukla göz ardı edilmiştir. Uygulamaların önemli bir bölümünde, liderin kayıplar ve kazançlar açısından tüm konuları ve boyutları eşit şekilde değerlendirdiği varsayılır. Ancak, farklı konularda potansiyel kazanç ve kayıplara dair bir çelişki olduğu zaman nasıl bir yol izleneceği uygulamalarda hala net bir şekilde belirtilmemektedir. Farz edelim ki, bir lider bir taraftan uluslararası alanda ekonomik bir kayıpla karşılaşırken diğer yandan da iç siyasette popülerite kazanıyor. Bu durumda olan bir lider kendini kayıp alanında mı yoksa kazanç alanında mı görmektedir? Örneğin, ABD ve AB’nin¹² İran nükleer programına karşı uyguladığı yaptırımlar İran’ın ekonomisine şüphesiz zarar vermiştir. Buna karşılık, İran’ın Batılı güçlere karşı bu hırslı dış politikası eski İran başkanı Ahmedinejad’ın 2013’e kadar gücünü konsolide etmesine yaramıştır (Borszik, 2016). Bu gibi durumlarda, hangi konu veya boyutun lider ve kamuoyu için daha belirgin ve önemli olduğunun bilinmesi, karar alıcının durumunu nasıl çerçevelediğinin gösterilmesi için gereklidir. McDermott vd. (2008) özellikle yaşam ve ölüm üzerine olan kararların karar alıcılar için daha önemli kararlar olduğunu savunmaktadır. Ancak, son dönemde ortaya çıkan sağlık krizi bunun her zaman geçerli olmadığını göstermektedir. Covid-19 krizi, ekonomik çıkmaz durumundayken kimi liderlerin vatandaşların sağlığını dahi geri plana itebildiklerini göstermiştir (Morgan, 2020; Steinberg, 2020). Hollandalı parlamento üyeleri için hangi boyutların daha önemli olduğunu beklenti teorisini uygulayarak analiz eden Linde ve Vis (2017), politikacıların referans noktalarının üretilen politikalar tarafından değil de oylar tarafında şekillendiğini bulmuşlardır. Çalışma (Linde ve Vis, 2017) politikacıların referans noktasının belirlenmesinde konu boyutlarının önemi üzerine çok önemli bulgular sağlamıştır, ancak yine de konu belirginliği ve boyutlarının beklenti teorisi uygulamalarında liderlerin durumu ve çerçevesini belirlerken daha sık kullanması gerekmektedir. Bu husus aynı zamanda uygulamalardaki analiz birimi karmaşıklığı ile de yakında ilgilidir.

¹² Çoğunlukla Almanya, İngiltere ve Fransa tarafından

Uluslararası ilişkilerde temel analiz birimi olarak genellikle devletler, örgütler ve uluslararası şirketler kullanılırken, beklenti teorisi bir bireysel karar alma teorisidir (Levy, 1997; Stein, 2017: 255). Ancak, devletlerin referans noktasını belirlerken bireysel veya grupsal karar alıcıların kayıp-kazanç algılarına bağlamak problemlidir (Levy, 1997; Stein, 2017: 255). Savaşın saptırma teorisi (diversionary theory of war) gibi çalışmalar liderlerin kendi iktidarlarına bir meydan okumayla karşı karşıya geldiklerinde savaş başlatıldıklarını göstermektedir (bkz., Fordham, 1998; Levy ve Vakili, 1992). Bu gibi durumlarda, liderlerin çıkarları devletlerin çıkarlarıyla aynı olmayabileceği gibi, çelişki içinde dahi olabilir (Levy, 2003: 228). Lider, iktidarına karşı ortaya çıkan tehditler sebebiyle kendini kayıp durumunda algıladığı için risk arayışı içinde olabilir, fakat devlet, devlet kurumları ya da kamuoyu bu tehdit durumunu liderlerin gördüğü gibi olumsuz görmeyebilir. Benzer şekilde devlet kurumlarının, devletin veya kamuoyunun bir kayıp olarak gördüğü konuyu, lider bir kayıp olarak görmeyebilir. Daha olası bir örnek vermek gerekirse, bir devlet liderinin arzu seviyesini kendini kahraman, prestijli veya etkili bir lider olarak sunmak oluştururken, kamuoyu veya diğer karar alıcılar liderle aynı arzu seviyesini paylaşmayabilir. Sonuç olarak, liderler arzu veya memnuniyet seviyelerine bağlı olarak risk arayışı içinde olsalar bile, bu risk arayışına toplum veya devletin diğer karar alıcıları tarafından engel olunabilir. Farklı aktörlerin farklı kararlar alabildiği konusundaki diğer bir önemli örnek Türkiye'nin 2003'teki Irak Savaşı'na katılmayı reddetmesidir. Dönemin hükümeti Irak'a asker gönderilmesi hususunda ABD'ye katılma konusunda karar verse de, meclis hükümetin bu kararını onaylamamıştır (Brown, 2007; Taydaş ve Özdamar, 2013).

Lider ve devletin referans seviyelerinin ve kayıp-kazanç durumlarının çeliştiği olaylara başka örnekler de verilebilir. Örneğin, beklenti teorisine göre, yükselen güçler hali hazırda kazanç alanında olduklarından riskten kaçınır. Fakat Almanya 1. Dünya Savaşı öncesinde yükselen bir güç olmasına rağmen o dönemde oldukça saldırgan bir şekilde ve risk arayışı içinde davranmıştır. Peki, Almanya'nın saldırganlığı devlet seviyesinde mi yoksa bireysel seviyede mi açıklanmalıdır? Almanya, bireysel düzeyde Hitler'in yüksek arzu ve memnuniyet seviyesi nedeniyle Hitler'in kendini kayıp alanında görmesi sonucu kayıp alanında mı, yoksa devlet seviyesinde yükselen bir güç olarak kazanç alanında mıydı? Sonuç olarak bu noktada analiz birimi karmaşası doğmaktadır. Taliaferro (2004a)'nın Japonya vaka analizinde gösterdiği gibi, liderlerin beklenti seviyesi yüksek olabilir, bu yüzden de devletin kendisi kazanç alanında olsa bile, liderler kendilerini kayıp alanında görebilir (Japonya o dönemde yükselen veya büyük bir güçtür). Böyle bir durumda, yani uluslararası ilişkilerdeki farklı analiz birimlerindeki kayıp-kazanç durumları çelişiyorsa, beklenti teorisi temelli analizler hangi analiz birimine göre yapılmalıdır? Birey seviyesine mi yoksa devlet seviyesine mi bakılmalıdır? Devlet, iç politika ve birey seviyesindeki bağlantılar nasıl kurulmalıdır? Son dönemdeki beklenti teorisi uygulamaları birey ve devlet seviyelerinden ziyade başka aktörlerin de risk arayışı davranışlarına ilgi gösterse de, bu problemle hala yeteri kadar başa çıkılamamıştır. Örneğin, Perla (2011) beklenti teorisini Başlıca Politika Hedefi (Principle Policy Objective) teorisine entegre ederek kamunun kuvvet kullanımına yönelik tutumunu analiz etmiştir. Beklenti teorisi olayların kamuoyuna medya tarafından kayıp olarak sunulduğunda kuvvet kullanımı gibi risk arayışı davranışlarının kamuoyu tarafından desteklendiğini varsayar (Perla, 2011).

Bahsedilen bu kısıtlılıkların yanı sıra, uluslararası ilişkilerin dinamik ve interaktif ortamında karar almayı analiz etmek için yine dinamik ve interaktif çerçevelene teorisine gereksinim vardır. Böyle bir dinamik süreçte, aktörler kendi referans noktalarını sürekli olarak başka aktörlerin davranışlarına göre çerçevelenmektedir. Dış politika alanında beklenti teorisinin güncel uygulamaları bu interaktif uluslararası ilişkiler ortamını analiz etmeye çalışmakla birlikte (bkz., Butler, 2007; Kanner, 2004), bu çalışmalar sadece iki aktörü içerecek şekilde sınırlı kalmıştır ve teorisinin uyarlamaları hala aktörlerin interaktif çerçevelenmesini ve onların referans noktalarını devamlı ve dinamik bir şekilde güncellemelerini tam olarak hesaba katmamaktadır. Örneğin, Münih Krizi olay analizinde Farnham (1992), Roosevelt'in Hitler'in tavrını da hesaba kattığını ve böylece durumunu kayıp durumu olarak çerçevelendiğini iddia eder. Ancak, bu interaktif süreçte analiz içerisine dâhil edilmeyen İngiltere ve Fransa liderleri gibi başka aktörler de var-

dır. Bu yüzden de diğer aktörlerin eylemlerinin Roosevelt'in davranışlarına hangi ölçüde katkıda bulunduğu tam olarak bilinmemektedir. Sonuç olarak, beklenti teorisinin uygulamaları karar alıcıların süreçlerini daha iyi anlamak için interaktif çerçeveye de dâhil etmelidir.

3.3. Risk Arayışı ve Riskten Kaçınma

Beklenti teorisi uygulamalarında, karar alıcıların durumları ve riskli davranışları arasındaki nedensel ilişkisinin belirlenmesi üç sebeple yetersiz kalmıştır. Birincisi, bir aktör tamamen kayıp ve kazanç alanında olmadıkça, aktörün alanı ile risk eğilimi arasındaki nedensel ilişki tam olarak anlaşılmamaktadır. Aktörler kayıp alanındayken risk arayışı içinde davranabilirler, ancak bu onların kayıp alanı içinde oldukları için risk arayışı içinde olduklarını kesin olarak göstermez çünkü bu aktörler ek kazanç elde etmek için de risk arayışı içinde davranıyor olabilirler. Örneğin, Taliaferro (2004a: 95) Japon liderlerin beklenti seviyesinin statüko olmadığını çünkü liderlerin "Doğu Asya'da yeni bir düzen kurmak" istediklerini söyler (95). Yani savaştan elde edilen kazanımlar referans noktasından dolayı bir kazanç olmamaktır. Bu durumda sadece ek kazançları elde edememek kayıp olacağı için, bu nokta başa baş noktası olabilir. Literatürdeki uygulamaların önemli bir bölümünde, liderlerin kendilerini kayıp alanında gördükleri için mi risk arayışına girdikleri, yoksa beklenti seviyelerinden kaybetmemek yönünde rasyonel davranarak basitçe bir fayda-maliyet analizi yaptıkları için mi risk arayışı içine girdikleri tam net değildir. İkinci durumda analiz edilen aslında bütünüyle bir kayıp alanı değildir çünkü böyle bir kayıp alanındaki tüm seçimler maliyetlidir. Dolayısıyla, ikinci durumda ekstra bir kazanç da söz konusu olduğu için, tam bir neden ve sonuç ilişkisi belirlemek oldukça zordur.

Dahası, uygulamaların önemli bir kısmında karar alıcının kayıp alanı ve risk arayışı/riskten kaçınma davranışı arasındaki nedensel ilişkinin belirlenmesinde içsel geçerlilik problemi görülmektedir (Levy, 1997). Aktörlerin kendilerini kayıp ve kazanç alanlarına nasıl yerleştirdiği konusunu anlamak oldukça zor bir analiz gerektirir (Mercer, 2005). Bireylerin kaybedecek bir şeyi yoksa risk arayışı içinde davranmak o kişinin kayıp alanında olmasının bir sonucu olmasından ziyade rasyonel bir karar da olabilir (Mercer, 2005: 14). Örneğin, İran Rehineler Krizi olayında, Carter'ın üçüncü seçeneği olan kurtarma operasyonu aynı zamanda kendisine ek kazanç da sunmaktadır. Bu bağlamda, vakayı doğrudan Carter'ın kayıp alanında olduğu için risk arayışı içinde davranıp kurtarma operasyonunu düzenlediği şeklinde yorumlamak yanıltıcı olabilecektir çünkü Carter'ın risk arayışı içinde davranmasının nedeni basit bir fayda-maliyet analizi sonucu üçüncü seçeneğin başarılı olduğunda daha fazla kazanç sağlayacağına inanması da olabilir.

Bunun yanı sıra, literatürdeki beklenti teorisi uygulamalarının büyük bir bölümü kişilik, kültür, cinsiyet, ideoloji, eğitim seviyesi gibi farklı faktörlerin risk arayışı ve riskten kaçınma davranışları üzerindeki etkisini hesaba katmamaktadır.¹³ Örneğin, erkeklerin fazla özgüven sahibi oldukları için mi yoksa sadece cinsiyetlerinden dolayı mı risk kabul eder davranışlar sergilediği henüz bilinmemekle birlikte (Croson ve Gneezy, 2009), kadınların erkeklere kıyasla daha fazla riskten kaçınma eğiliminde olduğu literatürde belirtilmiştir (Hartog, Ferrer-i-Carbonell ve Jonker, 2002; Levin, Snyder ve Chapman, 1988). Bu cinsiyet değişkeninin dış politikada karar almayı nasıl etkilediği beklenti teorisi literatüründe daha çok dikkate alınmalıdır. Liderlerin risk eğilimi onların mesleki ve eğitim durumlarına göre de değişebilmektedir. Askeri geçmişe sahip liderler askeri geçmişe sahip olmayan liderlerden daha fazla risk kabul eden davranış sergileyebilirler (Horowitz ve Stam, 2014). Bunların yanı sıra, risk arayışı davranışının fazla özgüvenden nasıl ayırt edilebileceği dış politika literatüründe hala netlik kazanmamıştır.¹⁴ İç politika seviyesine bakıldığında ise, karar alma sürecinde devletin rejim tipinin de etkili olduğu görülmektedir. Örneğin, otokratik

¹³ Önceki literatür taramaları (Levy, 1992b; Vis ve Kuijpers, 2018: 582) bu değişkenlerin aktörün risk eğilimini etkileyebileceği belirtilmiştir, ancak beklenti teorisinin dış politikadaki ampirik uygulamaları bu değişkenleri pek fazla hesaba katmamaktadır.

¹⁴ Geçmiş başarılı deneyimlerden kaynaklanan fazla özgüven karar vericilerin riski kabul eden davranışlar sergilemesine yol açabilir (Demir, 2017).

rejimlerdeki liderler demokratik rejimlerdeki liderlerden daha fazla risk alabilir çünkü otokratik rejimlerdeki liderler maliyetli ve riskli eylemleri nedeniyle seçimler aracılığıyla kamuoyu tarafından cezalandırılmamaktadır. He ve Feng (2013) iç politikanın unsurlarını da beklenti teorisine eklemiş, liderlerin iç politikada kendi iktidarlarına bir meydan okuma karşısında daha fazla risk arayışı içinde olabileceğini belirtmiştir. Ancak, liderlerin riskli davranışlarının farklı rejim türleri içerisinde bu meydan okumalardan nasıl etkilendiğini analiz eden çalışmaların sayısı güncel literatürde epey kısıtlıdır.

4. Sonuç

Beklenti teorisi, beklenen fayda teorisine bir alternatif olarak insanın karar verme sürecini anlama konusunda literatüre oldukça büyük katkılarda bulunmuştur. Daha da önemlisi, beklenti teorisi insan davranışlarının beklenen fayda teorisinin varsayımlarından nasıl ayrıldığını deneysel araştırmalara dayalı olarak göstermektedir. Teorinin dış politika alanına uygulamaları bazı liderlerin eylemlerinin başarısızlıkla devam ediyor olmasına rağmen neden riskli kararlar aldığını daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Beklenti teorisi uluslararası ilişkiler aktörlerinin davranışları konusunda gerçek deneylere dayalı olarak önemli yorumlar sunmakla birlikte, uygulamalarının bir bölümünde uluslararası ilişkilerin karmaşık, dinamik ve interaktif süreçlerini açıklama konusunda eksiklikler olduğu gözlenmektedir. Referans bağımlılığı ve çerçeveleme gibi unsurlar teorinin temel unsurları olmasına rağmen, duyguların öznelliği ve referans noktalarının karar alıcı tarafından örtülü bir şekilde potansiyel olarak güncellenmesi nedeniyle, uygulamalarda hala sorunlar gözlenebilmektedir. Teorinin uygulanabilirliğine yönelik olarak yapılan çalışmaların önemli bir bölümünün örnek olay seçimlerinde liderlerin tercihlerinde konu belirginliği ve konu boyutlarını hesaba katmadığı ve böylece interaktif ve dinamik uluslararası ilişkiler ortamına tam bir açıklama sağlayamadığı dikkat çekmektedir. Söz konusu durum, aktörlerin kayıp-kazanç durumu ve risk eğilimleri arasındaki nedensel ilişkinin belirlenmesinde temel bir probleme yol açmaktadır.

Uluslararası ilişkiler aktörlerinin kendilerinin kayıp-kazanç durumlarını tam olarak nasıl çerçevelediklerini netleştirmek için bu aktörleri ampirik şekilde odağına alan daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda psikoloji literatüründe son dönemlerde üzerine bir hayli fazla sayıda teorik çalışma yapılan çerçeveleme ve konu belirginliği konuları dış politikanın beklenti teorik açıklamalarına dâhil edilebilir. Bunun yanı sıra, risk arayışı ve riskten kaçınma tavırları kişiliğe, etnik kökene, eğitim seviyesine, cinsiyete, kültüre, siyasal rejime göre farklılık gösterebileceği için, bu değişkenlerin kontrol veya bağımsız değişken olarak analizlere dâhil edilmesi oldukça önemlidir.

Hâlihazırda bireysel karar alma teorisi olan beklenti teorisinin kapsamı gelecekte bu teoriye ilişkin yapılacak olan çalışmalar ile dış politika karar alma sürecini devletlerin ve iç politikadaki grupların uluslararası sistemdeki stratejik etkileşimlerini de açıklayabilecek şekilde genişletilebilir. Sosyal psikoloji literatürüyle iç politika literatürünün beklenti teorisiyle sentezlenmesi farklı aktörlerin çerçevelemesi, kayıptan kaçınma ve risk arayışı davranışlarının anlaşılmasında oldukça faydalı olacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

İşbu makale için etik izin alınmasını gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

Destek Beyanı

Makale yazımı ve öncesindeki araştırmam herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makalemle ilgili çıkar çatışması durumu söz konusu değildir.

Kaynaklar

- Barberis, N. C. (2013). Thirty years of prospect theory in economics: A review and assessment. *Journal of Economic Perspectives*, 27(1), 173–196. <https://doi.org/10.1257/jep.27.1.173>
- Berejekian, J. (1997). The Gains Debate: Framing State Choice. *The American Political Science Review*, 91(4), 789–805.
- Berejekian, J. D. (2002). A Cognitive Theory of Deterrence. *Journal of Peace Research*, 39(2), 165–183.
- Boettcher, W. A. (2004). The Prospects for Prospect Theory: An Empirical Evaluation of International Relations Applications of Framing and Loss Aversion. *Political Psychology*, 25(3), 331–362.
- Borszik, O. (2016). International sanctions against Iran and Tehran's responses: political effects on the targeted regime. *Contemporary Politics*, 22(1), 20–39. <https://doi.org/10.1080/13569775.2015.1112951>
- Brown, C. S. (2007). Turkey in the Gulf Wars of 1991 and 2003. *Turkish Studies*, 8(1), 85–119. <https://doi.org/10.1080/14683840601162054>
- Bueno De Mesquita, B. ve Mcdermott, R. (2004). Crossing No Man's Land: Cooperation from the Trenches. *Political Psychology*, 25(2), 271–287.
- Butler, C. K. (2007). Prospect theory and coercive bargaining. *Journal of Conflict Resolution*, 51(2), 227–250. <https://doi.org/10.1177/0022002706297703>
- Chan, S. (2012). Loss Aversion and Strategic Opportunism: Third-Party Intervention's Role in War Instigation by the Weak. *Peace & Change*, 37(2), 171–194.
- Chiu, A. ve Wu, G. (2011). Prospect Theory. In *Wiley Encyclopedia of Operations Research and Management Science*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/9780470400531.eorms0687>
- Crosan, R. ve Gneezy, U. (2009). Gender differences in preferences. *Journal of Economic Literature*, 47(2), 448–474. <https://doi.org/10.1257/jel.47.2.448>
- Demir, İ. (2017). The Red-Bull Effect: Causes and Consequences of Overconfidence in Foreign Policy Decision Making. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5, 107–124.
- Ert, E. ve Erev, I. (2013). On the descriptive value of loss aversion in decisions under risk: Six clarifications. *Judgment and Decision Making*, 8(3), 214–235.
- Farnham, B. (1992). Roosevelt and the Munich Crisis: Insights from Prospect Theory. *Political Psychology*, 13(2), 205–235.
- Farnham, B. (1995). *Avoiding Losses/Taking Risks*. Ann Arbor: University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.7763>
- Feng, H. ve He, K. (2018). Prospect theory, operational code analysis, and risk-taking behaviour: a new model of China's crisis behaviour. *Contemporary Politics*, 24(2), 173–190. <https://doi.org/10.1080/13569775.2017.1407986>
- Fordham, B. (1998). Partisanship, Macroeconomic Policy, and U.S. Uses of Force, 1949-1994. *Journal of Conflict Resolution*, 42(4), 418–439.

- Haas, M. L. (2001). Prospect Theory and the Cuban Missile Crisis. *International Studies Quarterly*, 45(2), 241–270.
- Hartog, J., Ferrer-i-Carbonell, A. ve Jonker, N. (2002). Linking measured risk aversion to individual characteristics. *Kyklos*, 55(1), 3–26.
- He, K. ve Feng, H. (2013). *Prospect theory and foreign policy analysis in the Asia Pacific : rational leaders and risky behavior* (1st ed.). New York: Routledge.
- Hobbes, T. (1982). *Leviathan*. Harmondsworth: Penguin Classics.
- Horowitz, M. C. ve Stam, A. C. (2014). How prior military experience influences the future militarized behavior of leaders. *International Organization*, 68(3), 527–559. <https://doi.org/10.1017/S0020818314000046>
- Houghton, D. P. (2014). *Political Psychology: Situations, Individuals, and Cases* (2nd ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Jervis, R. (1992). Political Implications of Loss Aversion. *Political Psychology*, 13(2), 187–204.
- Jervis, R. (2004). The Implications of Prospect Theory for Human Nature and Values. *Political Psychology*, 25(2), 163–176.
- Kahneman, D. (2013). *Thinking, Fast and Slow* (1st ed.). New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Kahneman, D. ve Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263–292.
- Kameda, T. ve Davis, J. H. (1990). The Function of the Reference Point in Individual and Group Risk Decision Making. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 46(1), 55–76.
- Kanner, M. D. (2004). Framing and the Role of the Second Actor: An Application of Prospect Theory to Bargaining. *Political Psychology*, 25(2), 214–239.
- Ledgerwood, A. ve Boydstun, A. E. (2014). Sticky prospects: Loss frames are cognitively stickier than gain frames. *Journal of Experimental Psychology: General*, 143(1), 376–385. <https://doi.org/10.1037/a0032310>
- Levi, A. S. ve Whyte, G. (1997). A Cross-Cultural Exploration of the Reference Dependence of Crucial Group Decisions under Risk: Japan's 1941 Decision for. *The Journal of Conflict Resolution*, 41(6), 792–813.
- Levin, I. P., Snyder, M. A. ve Chapman, D. P. (1988). The interaction of experiential and situational factors and gender in a simulated risky decision-making task. *The Journal of Psychology*, 122, 183–181.
- Levy, J. (2003). Applications of Prospect Theory to Political Science. *Synthese*, 135(2), 215–241. <https://doi.org/doi:10.1023/A:1023413007698>
- Levy, J. S. (1992a). An Introduction to Prospect Theory. *Political Psychology*, 13(2), 171–186.
- Levy, J. S. (1992b). Prospect Theory and International Relations: Theoretical Applications and Analytical Problems. *Political Psychology*, 13(2), 283–310.
- Levy, J. S. (1996). Loss Aversion, Framing, and Bargaining: The Implications of Prospect Theory for International Conflict. *International Political Science Association*, 17(2), 179–195.

- Levy, J. S. (1997). Prospect Theory, Rational Choice, and International Relations. *International Studies Quarterly*, 41, 87–112.
- Levy, J. S. ve Vakili, L. I. (1992). Diversionary Action by Authoritarian Regimes: Argentina in the Falklands/Malvinas Case. In M. Midlarsky (Ed.), *The Internationalization of Communal Strife* (pp. 118–146). London: Routledge.
- Linde, J. ve Vis, B. (2017). Do Politicians Take Risks Like the Rest of Us? An Experimental Test of Prospect Theory Under MPs. *Political Psychology*, 38(1), 101–117. <https://doi.org/10.1111/pops.12335>
- Manis, A. (2015). *Explaining Risk-Taking and Risk-Averse Behaviours in Peacemaking: A Prospect Theory Reading of the AKP Leadership's Behaviour vis-à-vis Cyprus and Armenia*. London. Retrieved from <http://etheses.lse.ac.uk/id/eprint/3322>
- Masters, D. ve Alexander, R. M. (2008). Prospecting for War: 9/11 and Selling the Iraq War. *Contemporary Security Policy*, 29(3), 434–452. <https://doi.org/10.1080/13523260802514787>
- McDermott, R. (2001). *Risk-Taking in International Politics: Prospect Theory in American Foreign Policy*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- McDermott, R. (2004). *Political Psychology in International Relations*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.10847>
- McDermott, R., Fowler, J. H. ve Smirnov, O. (2008). On the evolutionary origin of prospect theory preferences. *Journal of Politics*, 70(2), 335–350. <https://doi.org/10.1017/S0022381608080341>
- McHugh, K. A. (2016). How elected leaders prolong unpopular wars: Examining American policy during the Vietnam War and French policy during the Algerian War. *Cogent Social Sciences*, 2(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/23311886.2016.1250337>
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (1st ed.). New York ; London : Norton.
- Mercer, J. (2005). Prospect Theory and Political Science. *Annual Review of Political Science*, 8(1), 1–21. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.8.082103.104911>
- Morgan, A. (2020, May 22). Coronavirus: Brazil President Jair Bolsonaro's deadly gamble with COVID-19 | Culture Clash. *Euronews*. Retrieved from <https://www.euronews.com/2020/05/22/coronavirus-brazil-president-jair-bolsonaro-s-deadly-gamble-with-covid-19-culture-clash>
- Morrow, J. D. (1994). Utility Theory. In *Game Theory for Political Scientists* (pp. 16–50). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Niv-Solomon, A. (2016). When risky decisions are not surprising: An application of prospect theory to the Israeli war decision in 2006. *Cooperation and Conflict*, 51(4), 484–503. <https://doi.org/10.1177/0010836716640837>
- Perla, H. (2011). Explaining public support for the use of military force: The impact of reference point framing and prospective decision making. *International Organization*, 65(1), 139–167. <https://doi.org/10.1017/S0020818310000330>
- Quattrone, G. A. ve Tversky, A. (1988). Contrasting Rational and Psychological Analyses of Political Choice. *American Political Science Review*. <https://doi.org/10.2307/1962487>

- Ransom, R. L. (2018). *Gambling On War: Confidence, Fear, and the Tragedy of the First World War*. New York: Cambridge University Press.
- Rothman, S. B. (2011). Domestic Politics and Prospect Theory in International Conflict: Explaining Japan's War Decision in the 1904 Russo-Japanese War. *Asia Pacific World*. <https://doi.org/10.3167/apw.2011020206>
- Samson, A. (2018). Social Psychology v. Behavioral Economics: 3 Key Differences | Psychology Today. Retrieved September 17, 2020, from Psychology Today website: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/consumed/201808/social-psychology-v-behavioral-economics-3-key-differences>
- Simon, H. A. (1976). *From substantive to procedural rationality* (T. J. Kastelein, S. K. Kuipers, W. A. Nijenhuis, ve G. R. Wagenaar, Ed.). Boston, MA: Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-4367-7_6
- Simon, H. A. (1986). Rationality in Psychology and Economics. *The Journal of Business*, 59(4), 209–224.
- Stein, J. G. (2017). The Micro-Foundations of International Relations Theory: Psychology and Behavioral Economics. *International Organization*, 71(S1), S249–S263. <https://doi.org/10.1017/S0020818316000436>
- Steinberg, J. (2020, May 20). Donald Trump's Gamble on Reopening May Not Pay Off. *Bloomberg*. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-05-20/donald-trump-s-gamble-on-reopening-may-not-pay-off>
- Taliaferro, J. W. (2004a). *Balancing Risks: Great Power Intervention in the Periphery*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Taliaferro, J. W. (2004b). Power Politics and the Balance of Risk: Hypotheses on Great Power Intervention in the Periphery. *Political Psychology*, 25(2), 177–211. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00368.x>
- Taubman, G. L. (1997). Nationalism, Loss-Gain Framing and the Confederate States of America. *Nations and Nationalism*, 3(2), 251–271.
- Taydaş, Z. ve Özdamar, Ö. (2013). A Divided Government, an Ideological Anatomy of the Transformational Parliament, and an Insecure Leader: Turkey's Indecision about Joining the Iraq War. *Social Science Quarterly*, 94(1), 217–241. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6237.2012.00871.x>
- Tetlock, P. E. ve Mellers, B. A. (2002). The Great Rationality Debate. *Psychological Science*, 13(1), 94–99. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00418>
- Tversky, A. ve Kahneman, D. (1981). The Framing of Decisions and the Psychology of Choice. *Science*, 211, 453–458.
- Tversky, A. ve Kahneman, D. (1986). Rational Choice and the Framing of Decisions. *The Journal of Business*, 59(4), 251–278.
- Vis, B. ve Kuijpers, D. (2018). Prospect theory and foreign policy decision-making: Underexposed issues, advancements, and ways forward. *Contemporary Security Policy*, 39(4), 575–589. <https://doi.org/10.1080/13523260.2018.1499695>